

DATA CIRKEL VÅREN 2018

Med hjärta och hjärna för datafrågor!

Ledare: Birger Höglund och Sten Halvarsson

Windows 10

Konto

Skapa ett **lokalt** konto Inställningar > Konton > Familj...> Lägg till...> Jag har inte...> Lägg till utan... som kan kallas t.ex. 'Admin' med Administratörs behörighet och lösenord.

Skapa ett **lokalt** konto för den som vill låna datorn som kan kallas t.ex. 'Vän' med Standardanvändar behörighet.

Skapa ett **Microsoft konto** för egen användning med Standardanvändar behörighet.

Det medför risker att surfa med ett konto med Administratörs behörighet.

Antivirus/Brandvägg

Se till att aktivera ett Antivirus program och Brandvägg. Defender duger. Ett annat bra gratisalternativ är 'Avira Free Antivirus'

Webbläsare

Ändra i inställningar för Webbläsaren så att 3dje parts kakor inte tillåts och att historik och kakor raderas då webbläsaren kopplas ner. Använd gärna läget Privat surf. Ladda ner och prova webbläsarna Firefox, Google Chrome och Opera som alternativ till Microsoft Edge. Undvik att spara lösenord (kan läsas av virus program).

Edge:

3 prickar > Inställningar > Radera webbdata > Radera alltid... På

3 prickar > Inställningar > Avancerade > Cookies Blockera från tredjepart

Firefox:

3 streck > Inställningar > Säkerhet > Historik Anpassade..., Tillåt kakor men aldrig 3dje parts kakor, Rensa historik då Firefox stängs av.

Chrome:

3 prickar > Inställningar > Avancerade Inställningar > Sekretess

Innehållsinställningar > Cookies Behåll till du stänger, Blockera tredjepart

Opera:

Meny > Inställningar > Kakor Behåll till jag avslutar, Blockera tredjepart

Safari på MAC dator:

Safari > Inställningar > Integritetsskydd > Blockera tredjepart, Ta bort manuellt

Kontorspaket

Ladda gratis ner LibreOffice eller OpenOffice och för epost Mozilla Thunderbird.

Windows knapp längst ner till vänster

Vänsterklick växlar mellan äldre typ av skrivbord och senaste typ av skrivbord Högerklick ger en lista med användbara funktioner.

Senaste typ av skrivbord

Ta bort alla ikoner som finns på startfältet vid leverans. Högerklicka 'Ta bort från Start'. Gå till 'Alla appar' Högerklicka 'Fäst på Start' de ikoner (=appar) som används ofta. Får då ett mycket enkelt och rent skrivbord. Kan välja olika storlekar på ikoner. Kan skapa ikoner till Edge webbsidor och Mapper. T.ex. gör en egen ikon för att nå internetbanken och en ikon för att nå egna dokument.

Hjälp och Supportcenter

Tryck 'F1'

Vilket Operativ System (OS) har jag och är det senaste versionen ?

Vänster klicka Windows knapp > Inställningar > System > Om eller Höger klicka Windows knapp > System > Om Inställningar > Uppdateringar och säkerhet > Sök efter uppdateringar

Vilket antivirus program har jag och är det uppdaterat?

Höger klicka Windows knapp > Sök 'Kontrollpanelen' > Säkerhet och underhåll > Säkerhet. Skanna hela datorn minst en gång per år helst oftare.

Vilken webbläsare använder jag och är det senaste versionen ?

Starta webbläsaren och skriv www.whatbrowser.org eller högerklicka på denna webbadress och välj 'Öppna hyperlänk'

Vilken surfhastighet har jag ?

Gå till www.bredbandskollen.se och klicka på 'Starta mätning'
Om hastigheten är låg anslut dator med sladd direkt till modem/router och prova igen. Om det blir bättre så är trådlösa WiFi förbindelsen inte bra. Om det inte blir bättre kontrollera vad du betalar för. Om du betalar för mer än du har klaga hos leverantören. 1 Mbit/s räcker för epost. 5 Mbit/s räcker för surf. 10 Mbit/s räcker för att se film. Spel och flera samtidigt uppkopplade datorer kräver mer.

Vilken IP adress har jag och är den skyddad med brandvägg ?

För endast IP adress gå till www.minip.nu . För att också testa extern säkerhet gå till www.grc.com/shieldsup klicka på 'Proceed' klicka på 'GRC's Instant UpnP Exposure Test'. För att se interna IP adresser logga in på routern. Anslut datorn med sladd till routern. Öppna webbläsare och skriv webbadress 192.168.0.1 eller 192.168.1.1. Ange det lösenord 'Access key' som står på routern.

Fler alternativ till inloggning i Windows 10

Inställningar > Konton > Inloggningsalternativ.

Prova alltid att högerklicka för att få upp alternativ

Äldre typ av skrivbord

Ikonerna kan ändras med att högerklicka ikonerna eller högerklicka i tomt utrymme.

Aktivetetsfältet längst ner

Vad som ska visas gå till Inställningar > Sök 'Aktivetetsfältet'

Aktivitetssvy ikonen 'fyrkanter på varandra' längst ner till vänster.

Visar alla öppnade fönster på ett överskådligt sätt.

Kan ta ner alla fönster utom önskat genom att 'skaka' på önskat fönster i normalläge.

Kan skapa fler alternativa skrivbord med 'Nytt skrivbord' längst ner till höger.

Kan då snabbt växla mellan flera skrivbord med olika innehåll.

Aktivitetssvy ikonen > högerklicka fönster som skall flyttas till nytt 'virtuellt' skrivbord

Växla mellan 'virtuella' skrivborden med aktivitetssvy ikonen

Ny meddelanden ikonen 'pratbubblan' längst ner till höger

Ger information om händelser

Edge webbläsare

Ikonen 3 prickar i övre högra hörnet sedan **Zooma** + ger större text,

Fäst den här sidan på Start ger en ikon på Startfältet till den webbsida som visas.

Webbanteckning (pennsymbol) skriv kommentarer direkt på webbsidan och spar undan

Välj vilket program som skall användas för att öppna filer.

Inställningar > Appar > Standardappar > Välj efter filtyp

T.ex vilket program skall öppna .jpg eller vilket program skall öppna .pdf

Alternativt högerklicka på den fil man vill öppna och välj 'öppna med'

Kopiera det du ser på skärmen

Alla appar > Tillbehör till Windows > Skärmsklippverktyget > Läge > Markera >

Penna > Skriv kommentarer > Spara klipp

Kortkommandon

Tryck 'F1' knappen och sök 'Kortkommandon' eller 'Tangentbordsgenvägar'

Sekretess

Windows 10 och många appar vill veta allt om dig. Onödigt mycket.

Det går att stänga av under Inställningar > Sekretess

Snabbare uppstart

Högerklicka Windows knapp > Aktivitetshanteraren > Autostart

Inaktivera appar som inte behövs vid uppstart

Dataanvändning

För att se hur mycket data som sänds över internet gå till

Inställningar > Nätverk..... > Dataanvändning

Skapa PDF dokument

Dokument som skall sändas till andra bör helst vara i PDF format

Gå till print och välj 'Microsoft Print to PDF'

Komprimera mapp

Många dokument som ska sändas som bilaga i epost bör komprimeras till zip fil. Högerklicka mapp > Skicka till > Komprimerad mapp (zip fil).

Komprimera och Kryptera mapp eller fil

Vill man göra det man sänder med epost oläsligt för obehöriga så kryptera. Också användbart för dokument på USB minne om man skulle tappa det. Ladda ner 7-*zip*. Markera mapp eller dokument > Lägg till > Ange krypterings lösenord > OK.

Skapa återställningsenhet

Bör göras en gång per år. Anslut ett USB eller SD-minne på minst 16 GB. Klicka på 'Sök i Windows' ikonen (förstoringsglas) längst ner till vänster. Skriv 'Återställning' och välj 'Skapa en återställningsenhet'. Kryssa i rutan 'Säkerhetskopiera.....' och sedan 'Nästa'. När det är klart återstarta datorn som test. Datorn skall nu starta från återställningsenheten. Om inte kontrollera BIOS. Stoppa i BIOS innan Windows går igång genom att trycka t.ex. F12. Ändra 'Boot order' så att USB kommer före HD. Vilken knapp som används för att stoppa i BIOS varierar mellan olika dator tillverkare. Vanligast F8, F12, DEL eller ESC.

Säkerhetskopiering

Bör göras efter varje dag man skrivit något dokument man inte vill förlora. Anslut ett USB-, SD-minne eller extern hårddisk. Ha inte detta minne anslutet normalt. Endast vid säkerhetskopiering. Inställningar > Uppdatering . > Säkerhetskopiering > Fler alternativ > Säkerhetskopiera nu

Allmän Säkerhet

Virustotal www.virustotal.com gör kontroll av en fil eller ett nedladdat program i taget med hjälp av flera antivirusprogram då inget enskilt antivirusprogram är 100%-igt. Kontrollera webbadress innan man klickar genom att föra pekaren över där man ska klicka. Klicka först om adressen verkar vara OK. Öppna aldrig epost som verkar vara skum. Om man ändå vill öppna gör det då på mobiltelefonen för den angrips inte så ofta och är mycket lättare att starta om.

Förslag på program

Microsoft Store Bibliotek med program som kan laddas ner
www.laddaner.nu Bibliotek med program som kan laddas ner
www.ninite.com Bibliotek med program som kan laddas ner
www.videolan.org *VLC media player* för att lyssna på musik eller se video
www.spotify.com/se/free/ för att lyssna på strömmad musik
www.translate.google.se Översätta och lyssna på översättningen (högtalarsymbol)
www.malwarebytes.com Hittar och tar bort skadlig programvara
<https://www.piriform.com/ccleaner> Ccleaner Städa på datorn
<https://www.piriform.com/recuva> *Recuva* Rädda raderade filer

Avinstallera program

Inställningar > Appar > Välj app > Avinstallera
Eller sök 'Kontrollpanelen' > *Program och funktioner*, Högerklicka för att Avinstallera.

Radera på riktigt

Privata filer finns kvar när datorer skrotas eller säljs trots att de upplevs borttagna. Ett alternativ: Om datorn skall skrotas ta ut Hårddisken och slå sönder den. Annat alternativ: Windows dator. Ett flertal program finns till hjälp att radera på riktigt. www.killdisk.com , www.eraser.heidi.ie och www.dban.org eller använd kryptering 'Bitlocker'. Mac datorer. Finns inbyggd hjälp i senare versioner. Lägg fil i papperskorgen klicka på 'Finder' och välj säker papperskorgstömning. Skivverktyg (disk utility) ger flera alternativ till radering. Eller använd kryptering Inställningar > Säkerhet > Filevault

Vid problem

Prova med Ctrl+Alt+Del Aktivitetshanteraren och stoppa program som låst sig. Om inte det hjälper tryck på strömbrytaren tills datorn stänger av och starta igen. Om inte det hjälper gå till Inställningar > Uppdatering..... > Felsök Om inte det hjälper gå till www.surftips.se/troubleshooter och välj Kör felsökaren. Om inte det hjälper. Felsök i felsäkert läge Inställningar > Uppdatering..... > Återställning > Starta om nu > Felsök Eller stoppa i UEFI (efter BIOS) innan Windows går igång genom att trycka t.ex. F2 under uppstart. Får då upp en menu med flera alternativa åtgärder. Eller starta från Återställningsenhet på USBminne

HL Datacirkel 2018-02-28 och 2018-03-14

Twitter (PC för Alla nr14 sid 17)

Har ökat från max 140 till max 280 tecken

Seniormobil (PC för Alla nr14 sid 26)

Doro 8040 ny smart mobil anpassad för seniorer. Med extra tydliga gränssnitt, smarta funktioner för laddning och underhåll, och specialfunktion för trygghetslarm och hörhjälp.

Snabbare nätverk (PC för Alla nr14 sid 58)

Det lönar sig köpa ny router om den befintliga är mer än 5år gammal. Använd i första hand närverks kabel, sedan via elkablarna och därefter trådlöst (WiFi). Välj i första hand WiFi 5G med AC standarden. Ladda ner t.ex WiFiAnalyzer(open-source) till mobilen. Gå runt och mät signalstyrkan med appen på mobilen. Prova ut bästa placering av router och rikta antennerna. Starta om modem och router regelbundet gärna en gång i veckan. För att optimera 2,4G ladda ner NetSpot Free www.netspotapp.com och undersök vilken kanal dina närmaste grannar använder. Välj själv en kanal som inte de andra använder med helst en oanvänd kanal emellan. För att ändra kanal måste man logga in på routern.

Snabbare mobil (PC för Alla nr14 sid 62)

Avinstallera eller Inaktivera appar som inte används. Gå till Inställningar > Program > Programhanterare. Gå sedan in på Inställningar > Batteri för att se om någon app drar extra mycket batteri. Fundera då en extra gång om den appen behövs. Gå sedan in på Inställningar > Konton och se vilka appar som Synkroniseras regelbundet. Behövs det eller kan det göras mer sällan. Gå sedan till Inställningar > Om enheten > Programvaruuppdatering och välj Hämta uppdateringar automatiskt. Tryck på vänstra knappen längst ner som visar alla öppna fönster. Stäng av alla som inte används. Starta om telefonen ibland (ca en gång i veckan).

Phablets (PC för Alla nr1 sid 7)

Nytt ord för extra stora mobiler med skärm på 5,5 till 7 tum.

Mobilt BankID (PC för Alla nr1 sid 16)

Mobilt BankID kommer att sluta fungera på äldre mobiler IOS 8 och Android 4 (ca 4år gamla mobiler).

Mobil i bilen (PC för Alla nr1 sid 16)

Från 1 feb 2018 är det förbjudet att hålla mobilen i handen under bilkörning.

Snokande appar (PC för Alla nr1 sid 17)

Google skärper kraven på apper och sajter som har åtkomst till känslig information i din telefon t.ex. kontakter och mejl.

Återställning av mobiltelefon (PC för Alla nr1 sid 65)

Hur gör man med en mobiltelefon som slutat fungera p.g.a. t.ex. virus.

Metoden för att komma till återställningsläge varierar från telefon till telefon.

- **Samsung** Tryck på strömknappen + volym upp + hem samtidigt tills telefonen startar.
- **LG** Tryck på strömknappen + volym ned samtidigt tills telefonen startar. Släpp och tryck omedelbart på samma knappar igen.
- **Motorola** Tryck på strömknappen + hem samtidigt tills telefonen startar.

Nödsamtal på mobilen (ICE)

Mobilen bör helst ha skärmlås så att inte obehöriga kan använda den. Enklast att använda samma pinkod som öppnar SIM kortet. Speciellt viktigt om Mobilt BankID är inlagt. Om mobilen blir borttappad eller om man själv skulle bli medvetlös är det mycket bra om polis eller ambulanspersonal snabbt kan komma i kontakt med anhörig. Det går med hjälp av ICE nummer som man själv lägger in. Dessa nummer går att ringa till utan att behöva låsa upp telefonen. Kan också vara bekvämt för en själv att enkelt nå sina anhöriga. Gå in på Kontakter välj Grupper välj ICE och lägg till önskade kontakter från Kontaktlistan i enheten t.ex. Hem, Maka/Make och barn.

Vad bör göras regelbundet?

- Varje dag: säkerhetskopiera dokument på datorn, stäng alla öppna fönster på mobilen
- Varje vecka: stäng av/starta om mobilen och datorn.
- Varje månad: säkerhetskopiera tagna foton på mobilen
- Varje år: rensa datorn med t.ex. Ccleaner, Skanna hela datorn med Antivirus program, Gör ny återställningsenhet till datorn.

HL Datacirkel 2018-03-28

Routrar i paket (PC för Alla nr2 sid 34)

En ny generation routrar som kan samarbeta och skicka WiFi mellan varandra på ett högeffektivt sätt. De uppnår då optimal överföringshastighet i en stor lokal eller hus.

Levereras vanligast i 3-pack. 7 fabrikat testade där Asys Lyra blev bäst i test. Priset är än så länge lite väl högt.

Appen Foton i Windows 10 allt bättre (PC för Alla nr2 sid 66)

Kan söka efter platser, motiv och personer. Kan skapa video av bilder. Kan skapa fotoalbum.

Spara kartan i förväg (PC för Alla nr2 sid 71)

Om man är utanför mobiltäckning eller utomlands kan det vara bra att ha kartan lagrad på mobiltelefonen. Gå in på Google Maps > Ta fram önskat kartområde > 3-streck > Offlinekartor > Välj din egen karta > Ladda ned

TV Fox (PC för Alla nr3 sid 11)

TV Fox lovar fria satellitkanaler, men produkten håller inte vad den lovar.

Snart kommer e-sim (PC för Alla nr3 sid 14)

Dagens SIM kort i mobiltelefonen är på väg att bytas ut till e-sim. Det är en extra krets i mobilen som inte behöver bytas utan man laddar ner den information som finns på dagens SIM kort. Tar mycket mindre plats och mobilen kan göras vattentät.

Linux på gamla datorn (PC för Alla nr3 sid 62)

Inte säkert att använda Windows XP eller Vista längre. I stället för att skrota datorn ersätt Windows med Linux. Hur man gör har vi beskrivit tidigare. Se HL Datacirkel 2017-01-18.

Skicka stora epost-bilagor (PC för Alla nr3 sid 70)

Med epost är storleken på bilagor begränsad till 10MB. Om man vill skicka många foton blir det problem och det går mycket långsamt. Ett alternativ är att dela upp på flera epost meddelanden. Ett annat enklare alternativ är att lägga det man vill skicka i molnet t.ex. Dropbox och sedan bara skicka en länk. Lägg korten i en mapp i Dropbox > Högerklicka mappen > Klicka 'Dela...' > Klicka 'Kopiera länk' > Klistra in länken i epost meddelandet.

HL Datacirkel 2018-04-11

Ta bort skräppost (spam)

Med epost programmet Thunderbird går det att få automatisk bortsortering av spam.

Högerklicka högst upp > Aktivera Menyfält > Verktyg > Meddelandefilter > Ny > Filternamn: Skräppost

Tillämpa filter vid E-posthämtning efter skräppostklassifisering

Matcha någon av följande: Skräpstatus, är, Skräp

Utför dessa åtgärder: Flytta meddelandet till Papperskorgen

Identifiera skräppost genom att 'Högerklicka meddelandet > Förhandsgranska'

Kontrollera avsändar epost adressen. Om den är konstig eller om det finns annat som är konstigt 'Högerklicka meddelandet > Märk > Som skräp'. Nästa gång det kommer epost från samma avsändare flyttas det automatiskt till Papperskorgen.

Mer information finns här

<https://support.mozilla.org/en-US/kb/thunderbird-and-junk-spam-messages>

<https://support.mozilla.org/en-US/kb/organize-your-messages-using-filters>

Chatta säkert med appen Signal (PC för Alla nr14 2017 sid 74)

Bra alternativ till Whatsapp, Messenger och Allo. Appen **Signal** använder kryptering, är skriven med öppen källkod och drivs utan vinstintresse. Samlar därför inte på information om användarna.

Skanna med mobiltelefonen (PC för Alla nr1 sid 71)

Skapa pdf dokument av det kameran ser. Starta Google Drive > + tecken i nedre högra hörnet > Skanna (kamera) > Fotografera det dokument som skall skannas > Tryck på '2 vinklar' högst upp för att beskära tagen bild > Tryck på 'bocken' längst ner till höger 2 ggr.

Pdf dokumentet finns nu på Google Drive. Ska gå att redigera pdf på Google Drive.

Redigera pdf dokument

Gratisalternativ är programmet 'Flexipdf Basic'

HL Datacirkel 2018-04-25

Så länge håller din mobil (PC för Alla nr4 sid 54)

Undersökning visar att mobiltillverkarna bara ger uppdateringar av mjukvaran i ca 2 år.

Framtidssäkra din lagring (PC för Alla nr4 sid 62)

Byt lagringsmedia när de gamla blir omoderna. Alla lagringsmedia har begränsad livslängd.

Konvertera äldre och omoderna filformat. Det blir jobbigt att konvertera fil för fil. Det finns program som kan konvertera många filer åt gången.

Dokument: www.nchsoftware.com/documentconvert Doxillion

Bilder: www.xnview.com XnConvert

Film: www.any-video-converter.com/products/for_video_free

Kontrollera (stickprov) att dina filer är läsbara

Säkerhetskopiera till minst 2 lagringsmedia som förvaras på olika orter.

LibreOffice 6 (PC för Alla nr4 sid 66)

Nya LibreOffice 6 är lika bra som Microsoft Office utan att kosta ett öre.

Google Maps som vägvisare (PC för Alla nr4 sid 68)

Skriv in adresser i din mobil så visar Google Maps hur du tar dig till dessa platser på bästa sätt oavsett färdmedel. Google Maps > 3 streck högst upp till vänster > Dina platser > Hem (kan vara det hotell du tillfälligt bor på) > Spara.

Skapa genväg (Widget) till Google Maps Plats på startsidan. Tryck i tomt utrymme på startsidan > Välj Widgetar, kan här välja ett antal olika Widgetar > Välj Maps > Välj Vägbeskrivning, håll nedtryckt en stund > Välj färd sätt högst upp > Välj destination > Välj namn > Spara.

Hitta dina försvunna lösenord (PC för Alla nr4 sid 74)

Det finns program som kan leta upp lösenord som är lagrade på datorn. Tänkt att användas i händelse man glömt dem. Men det visar också att man inte bör låta webbläsare spara lösenord.

Inför sommarens semester

Tjuvarna har ändrat taktik. Maskerar ansiktet för kameran och agerar snabbt så att eventuellt vaktbolag inte hinner fram. Hur kan vi möta detta beteende från tjuvarna. Jo med grannsamverkan. Se till att ha larm med både ljud och ljus så att grannar snabbt kan identifiera var larmet kommer ifrån. Observera och filma med mobilen vad som händer. Tjuvar vill inte bli observerade med risk att åka fast utan avbryter förhoppningsvis inbrottsförsöket.

GDPR General Data Protection Regulation

<https://www.datatillsynen.se/dataskyddsförordningen/>

Dataskyddsförordningen (GDPR) gäller som lag i alla EU:s medlemsländer från och med den 25 maj 2018. Förordningen kommer att innebära en hel del förändringar för de som behandlar personuppgifter och stärkta rättigheter för den enskilde när det gäller personlig integritet. På de här sidorna får du veta mer om vad de nya reglerna innebär.

Som förening får ni registrera uppgifter om namn, adress, telefonnummer, förtroendeposter och andra liknande uppgifter som behövs för föreningens administration. I en förening kan det också vara nödvändigt att registrera vilka medlemmar som deltar i olika aktiviteter som föreningen arrangerar.

Personnummer får registreras när det är **klart motiverat** - till exempel för att på ett säkert sätt kunna identifiera medlemmarna. Det är dock inte lämpligt att använda personnummer som medlemsnummer.

Organisationer med politiska, filosofiska, religiösa eller fackliga syften får behandla känsliga personuppgifter om organisationens medlemmar i den utsträckning det behövs för föreningens verksamhet. Sådana uppgifter får inte lämnas ut till tredje man utan ett uttryckligt samtycke från den eller de medlemmar som berörs.

Ni måste också informera medlemmarna om vilka uppgifter som ska registreras och hur de kommer att användas. Medlemmarna måste exempelvis i förväg få veta om uppgifterna ska lämnas ut för direktreklam. Informationen till medlemmarna ska normalt lämnas i samband med att medlemsuppgifterna hämtas in. Det kan till exempel vara en bra idé att ta med sådan information på föreningens anmälningsformulär eller blanketter.

Det är föreningens styrelse som ansvarar för att medlemsuppgifterna hanteras på ett sätt som överensstämmer med personuppgiftslagen.

I de flesta fall är det tillräckligt att ha en förteckning över de medlemsuppgifter som behandlas. En förteckning ersätter då den anmälan till Datainspektionen som man annars kan behöva göra.

För enskilda personer kommer rättigheterna att stärkas, bland annat ställs strängare krav på att företag och andra organisationer ska informera om hur de hanterar enskildas personuppgifter. Enskilda ska i vissa situationer även kunna säga nej till att en myndighet eller ett bolag använder ens personuppgifter. I Sverige kan man till exempel redan motsätta sig att ens personuppgifter används för att skicka direktreklam, men i den nya EU-förordningen utökas den rätten.

SLUT